

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. १६५०
क
Title सनकुमार तन्त्रम
Author
Extent १८ पत्र Age सं. १९४८
Subject तन्त्र

सनकुमारनंन

ने- १६५०

6

नं. १३२० क
सनातन साहित्य
१-६ पत्राणि
तन्म
अ-१३४ च वि.

६०३४

१९

वि

सनत्कुमारीयंत्रम्

स.
कुमा.
२

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ नमो गणेशाय । नमः क
मलकिंजत्कपीतनिर्मितवाससे । महाभुजरि
पुस्कन्धचक्राधिचक्रिणे । विविक्ते भुवने र
मे सिद्धचारणसेविते । सनत् कुमारं नत्वा य
प्रच्छेदं पुलस्तकः । क्लृप्तस्य च महाबाहोर्माहा

ॐ नमो गणेशाय

त्वं वक्तुमर्हसि । मंत्रराजं यथान्याये प्रसादं क
रु सव्रत सनत् कुमार उवाच पृथग्रूपे प्रव

ह्यामि क्लृप्ताभेदकर्मणः । यस्याहं वशागो नि
त्पंरविरुद्राः सवासवाः । किम्वातेमहिमा तस्य
वक्तव्योमुनिसत्तम । दिवि भुव्यंतरीक्षे च विस्म
रित्यभिधीयते । विधानंतस्य वक्ष्यामि यथा तत्त्वं
निशामय । आदौ गुरुमुखात्प्रव्या मंत्रं भक्तिसम
न्वितः । गुरवे दक्षिणां दत्त्वा पूर्वं सेवां समाचरे
त् । आदौ नैमित्तिकं कृत्वा सूर्यं संपूज्य भक्तिः
देवार्चनं तथा कृत्वा ग्रासे दद्याद्दयान्वितः । द्वि
जसंतर्पणं कृत्वा प्रकृष्टेनांतरात्मना । गिरौ न
द्यां वने तीर्थे गोष्ठे देवालये तथा । अश्वे सा
गरांते वाजपेत् प्रतिसहस्रकं शतंचैवाष्टकं
कृत्वा भुक्त्वा स्थानेषु बुद्धिमान् । षोडशो नोपचा
रेण संपूज्य मधुसूदनं कालेयात्वा यथा न्या
यं नैवेद्यं च निविदयेत् । वैष्णवे हृदयाह्वानं
मंत्रराजं निशामय । समाहितः सुचिर्भूत्वा भ
क्तिमानुद्धरेद्दुयः । ओंकारं पूर्वमुद्धृत्य त्रिवारं
परमेश्वरं । यत्र कामो भवेत्तं त्रीं मंत्रस्यादौ नि
वेशयेत् । पद्मजं तन्मुखोपेतं शक्रस्योपरि सं
स्थितं । सेतुविन्दुशिखोपेतं प्रथमं सर्वकामदं ।
तिथिं वह्निं समारुढं प्रिया मूर्द्ध्नि व्यवस्थितं ।

स.
कु. मा.
२

शशिविन्दुशिखाव्याप्तं द्वितीयं श्रीप्रदायकं । वर्णं
पद्मसमायुक्तं पावकोपरि संस्थितं । सेन्दुविन्दु
शिखाक्रान्ते तृतीयं मोक्षदं मतं । खान्ते नान्ते तथा
खान्ते धान्ते लान्ते चलद्वयं । वान्ते रान्ते तथा सान्ते लान्ते
सान्ते तर्कं तथा । एपरं पेपरं चैव अपरान्ते प
रत्रयं । आद्यं गोपीजनपदं वल्लभाय ततः परं ।
ढद्वयं च ततो दद्यात्संपूर्णं सिद्धिदायकं । इति स
नकुमारीये प्रथमः पटलः २ अथ सम्यक् प्रव
क्ष्यामि यजनं ध्यानं मेव च । ध्यानं चैव हि काल
स्य नैवेद्यं च निशामय । ब्रह्मे सुहृते उच्चाय सु
चिर्भूत्वा समाहितः । आसने उपविश्याम गुरुं
नत्वा पुटंजलिः । आत्मानं ब्रह्मणोरूपं चिंतये
च्च सुहृद्मुहः । जप्त्वा मंत्रं च सर्वेषां वादिनां वि
जयी भवेत् । ततः स्नात्वा सुचिर्भूत्वा सन्यादी
नवैदिकं तथा । कुर्याद्गुरुपदेषु न लौकिका
नपि देशिकः । श्रीकृष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चा
र्यं तर्पयेत् । पूजालये चोपविश्य पादप्रक्षाल
नं सृषीः । शिखाया वन्यनं चैव चास्त्रमंत्रेण मंत्र
वित् । आचम्य द्वारदेवांस्तु पूजयेत् साधकोत्तमः ।
विज्ञानुत्सादयित्वा तं हस्तभूमौ विप्रोत्थने ।

गुरुं नत्वा गणेशं च वास्तु पूजां समाचरेत् । ब्र
ह्माणं पूजयित्वा तु आत्मासनमतः परं । भूतसु
द्विविधायाथ देवो हं चिंतयेद्बुधः । ऋषादिन्या
ससंबीश्व मातृकार्णं ततो न्यसेत् । पाणायाम
त्रयं कृत्वा मूलेन प्रणवेन वा । आदक्षपादके
प्रांते व्यापकन्या समाचरेत् । त्रैलोक्य रक्षणं च
क्र मसुरांतकमेव च । एकैकं पूर्वतः कृत्वा हा
दशं चक्रमेव च । चतुर्थ्यंतेन संन्यस्य स्वाहोतेन
समापयेत् । तथा चांगं समुच्चार्य प्रत्येकैकं नि
योजयेत् । नमः स्वाहा स्वधा वौषट् वषट् कार
स्तु मस्तुके । हृदि पूज्य शिखादेशो ततो दिक्षु
यथाक्रमे । सशक्तिभिः केशवायै न्यासं कुर्या
द्विचक्षणः । विभूतिपंजरं न्यस्य न्यसेत्तत्पूर्तिपं
जरं । तत्र न्यासं प्रकुर्वीत करन्यासं तथा बुधः ।
मंत्रन्यासं प्रकुर्वीत व्यापकं च विधान्यसेत् । वि
भूतिपंजरन्यासं यत्र यत्र दशाक्षरं । एवं कल्पो
क्तव्यान् न्यासान् क्रमेण परिकल्पयेत् । प्रांत
स्थापनकं चापि कुर्याद् गुरुपदेशतः । अर्च्यं चा
पि तथा कृत्वा प्रव्य मभुक्षयन्नतः । पीठं प्रक
ल्पदेहे स्वयं र्मादीन पूजयेद्भयतः । हृदि चैव

स.
कु. मा.
३

अनेतादीन् पूजयेच्च यथाविधि । बाह्यं मुख्यं
हृदयं वर्णिनोऽतः प्रपूजने । यंत्रनिर्माय ता
मेव अनेतादीन् प्रपूजयेत् । तस्य कोणेषु य
न्मादीन् तत्पार्श्वे पूर्वधर्मकान् । मध्येपि पूज
येन्नित्य मानंदादि चतुर्दश । केशोरेषु च पूजा वै
विमलायैश्च देवताः । आत्मानं देवताभाव्य स्व
नासापुटके न त । निर्माय पूजयेद्देवं सदाबाह्य
प्रयत्नतः । अनेतायैश्च वीजैश्च प्राणस्थानं स
माचरेत् । पाद्यादींश्चैव यत्नेन पूजयेदावृतिग
णान् । धूपदीपौ समासाद्य नैवेद्यं च निवेदयेत् ।
जप्ता मंत्रं च तंत्रोक्तं पूजयेद्देववत् स्वयं । श्रीकृ
ष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चार्य यत्नतः । वारत्रि
र्यतोयेन तर्पयेत्तंत्रमस्तके । प्राणायामं त्रयं
कृत्वा व्यापकं च त्रयं न्यसेत् । स्वतंत्रोक्तेन विधि
ना प्रयोगं कुरुते सुधीः । इति सनत्कुमारीयतंत्रे
पूजासूत्रं नाम द्वितीयः पटलः २ अथ विस्तार
यं वक्ष्यामि साधकानां हिताय च । हे स मंत्रेण जी
वं वै सततं कुण्डलीयुते । योगयुक्तेन विधिना
परं ब्रह्मणि योजयेत् । वामनासापुटे धूमं वायु
वीजं विचिंतयेत् । तेन संशोधयेद्देहं दक्षयातं

विचिंतयेत् । दक्षनासापुटे रक्तं वह्निबीजं वि
चिंतयेत् । तेन संजनितो वह्निः शुक्लं देहं च भ
स्मसात् । कृत्वा तं वामया रेच्यं तं बीजं शुक्लवर्णं
कं । ललाटे योज्यं चन्द्रस्य मस्तके तेन पातयेत् ।
तेन संजनितं देहं पवित्रं समनोहरं । भावाये
त्वा विधानेन जीवं स्वस्थानमानयेत् । सोहं मे त्रे
ण कुण्डल्या तत्तैश्च परिवारितः । भूतशुद्धिरिति
प्रोक्ता सर्वदा तत्प्रदायिनी । प्राणायाममथो
क्त्ये यथावदवधारय । दक्षया रेचयेद्वायुं द्वा
त्रिंशन्मानमानतः । ईड्या कर्षयेद्वायुं मनोः
षोडशात्रया । सुषुम्ना मथ्यं कृत्वा विद्यामंख्ये
न धारयेत् । येनैव पूरयेद्वायुं तेनैव रेचयेत्
पुनः येनैव रेचयेत् पूर्वं तेनैव पूरयेत् पुनः ।
उभयोर्मथ्यं कृत्वा तत्रन्मात्राभिधारणं । ततः
पूर्वोक्तरूपं तत् प्राणायामं व्यवस्थितं । मातृ
कान्यासकं वक्ष्ये यथावदवधारय । ललाटे च
मुखे चैव चक्षुषीः कर्णयोस्तथा । नासायां गण्ड
योश्चैव श्रोत्रयोर्दन्तयोस्तथा । मस्तके च मुखे
चैव खरंश्चक्रमनोऽप्यसेत् । हस्तयोः पादयोश्चै
व संधिष्वे यथाविधि । पार्श्वयोः पृष्ठतश्चैव

स.
कु. मा.
ध

नाभौ च उदरे तथा । ककारादीन्मकारांतात् वर्णा
न्तत्रगतात् न्यसेत् । हृदये स्वन्यदेशे च श्रृंशयोश्च
निरामयः । यादयश्चैव चत्वारो न्यसनीयाः प्रयत्न
तः । शादयश्चैव षष्ठे व हृदयादिषु निर्दिशेत् ।
हस्तपादायगे नाभौ वक्त्रे चैव विनिश्चयः । मातृका
न्यासमेतद्धि प्रोक्तं सर्वसमृद्धिदं । पीठन्यासमथो
वक्ष्ये यथावदवधारय । कल्पये दात्मनो देहे पी
ठं यस्मादितः क्रमात् । अथ प्रायुगयोर्विद्वान् प्रा
दक्षिण्येन देशिकः । यस्मै ज्ञाने च वैराग्यमैश्वर्यं
न्यसत् क्रमात् । सुख पार्श्वे नाभिपार्श्वे यस्मादी
स्त प्रकल्पयेत् । यस्मादयः स्तब्धाः पादाः पीठ
गात्राणि चापरे । अनंतरुदये पद्म मस्मिन् सूर्ये
नुपावकान् । पद्मो स्वस्वकला न्यस्याः प्रणवान्
रपूर्विकाः । सत्त्वादीं स्त्रीगुणान् न्यस्य तत्रैवात्र
शरुत्तमः । आत्मानमंतरात्मानं परमात्मानं मे
व च । ज्ञानात्मानं न्यसेद्दीमान् मायाबीजं पुरः स
रं । इच्छाज्ञानाक्रिया चैव कामिनी कामदायिनी ।
रतीरतिप्रिया चैव मथे चैव मनोन्मनी । सोहंस
दा शिवप्रेतं देवदेव्या समाश्रयेत् । पीठन्यासं
विधायेच्च चित्रयेदिष्टदेवतां । इति सनत्कुमा

रीयेपीठयजनं नाम तृतीयः पटलः ३ थात्वावे
एकरं देवं नवीनजलदप्रभम् । नवनीतंदक्षह
स्ते दधानं पीतवाससं । आवाह्य पूजयेद्दयंत्रेशं
खस्थापन पूर्वकं । शंखं मंत्रास्तुभिः प्रोक्ष्य वामतो
वह्निमण्डले । साधारं स्थापयेद्विद्वान् विदुस्तुतस्तु
थामयेः । तोयैः सगन्धिपुष्पाद्यैः पूजयेत्तं यथा
विधि साधारं पावकं शंखं सूर्य्यंतोयं स्थाकरं ।
सरेहृत्कचन्द्राणां कलास्तालेष्वनुक्रमात् ।
मूलमंत्रं जपेत् स्पृष्टान्मसेत्तस्यो गमंत्रं वित् । हस्तं
त्रेणाभिसंपूज्य हस्ताभ्यां हृदयेत् पुनः । जपे
मंत्रं यथाकाले देशिको देवताधिया । अस्त्रमंत्रे
ण संरक्ष्य कवचेनावयं च । येन मुद्रां समासाद्य
बोधयेत्तं स्वमुद्रया । गंगे च यमुने चैव गोदावरि
सरस्वति । नर्मदे सिन्धुकावेरि जले स्निग्धं सानि
थिं कुरु । तीर्थावाहनमंत्रोऽयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धि
दः । दक्षिणे प्रोक्षणीपात्रमादायाद्भिः प्रपूरितं ।
किंचिदर्घ्यास्तु संगृह्य प्रोक्षण्य भूसि योजयेत् ।
अर्घ्यं स्रोतः नतः कार्यं पादार्घ्यं च मनीयकं । आत्मा
नं यागवस्तूनि शीघ्रिणि प्रोक्षयेद्गुरुः शंखस्था
पनकं सम्यक् प्रोक्ते सर्वसमृद्धिदं । शिवादय

स.
कु. मा.
५

अ संपूज्याः केशवेष्टे गदेवताः । आवाह्य प्राणम
नुना प्राणस्यापनमाचरेत् । पाशादिप्रक्षालनं सो
ते हंसोऽसुष्य पदं पुनः । क्रमात् प्राणा इह प्राणा
अथो जीव इह स्थितः । असुष्य सर्वेन्द्रियाणि भूयोः
सुष्यपदं वदेत् । वामनो नयनस्योत्राण प्राणाः
पदान्यथ । पश्चादिहागत्य सुखे चिरं तिष्ठेत् तद्वयं ।
अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वेषां प्राणधारकः । स्वा
गतं कुशलप्रश्ने निगदेदग्रतो गुरुः । पाद्यं पादा
स्तुजे दद्याद्देवस्य हृदयात्मना एतच्छामाकदु
र्वाजविस्मृतांता भिरीरितम् । स्वधा मंत्रेण वद
ने दद्यादावमनीयकं । जातीलवंगककोले स्तु
क्ते तत्र वेदिभिः । अर्घ्यं दिशो जतो मूर्द्धिण शिरो मं
त्रेण देशिकः । गन्धपुष्पाक्षतपत्रं कुशास्तुतिलस
र्षपैः । दुर्वाभिः सर्वदेवाना मेतदर्थं सुदीरितं । स्व
धात्मना ततः कुर्यात्प्रथमं समाहितः । आज्यं द
धिमधुनि अमेतदुक्तं मनीषिभिः । स्वधात्मना ततः
कुर्यादद्भिरावा मनीयकं । गन्धाभिः कारयेत्
स्नानं वाससी परिधापयेत् । दद्याद्दयजोपवीतं
च हाराद्याभरणैः सह । अर्घ्येण भुक्ष्य देवेशं ग
न्धैः पूजयेत्तदा । गन्धचन्दनकर्पूरकालागुरु

भिरीरितं । षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा प्रयत्नतः ।
आवृत्तिं पूजयेद्भक्त्या यथावदवधारय । वासुदेवं
दैवकीं च नन्देन नन्दप्रियं तथा । कमला भारतीं चैव
रतिशक्तिं च पूर्वतः । शंखं चक्रं गदां चैव पद्मं कौ
स्तुभं मेव च । श्रीवत्सं वत्सकं चैव वनमालां
समर्चयेत् । मूलेनैव त्रिगाथं च पूजयेत् दनं त
रं । स्वदीजेन ततो देवं गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् ।
यथासंख्यं ततो मंत्रं पञ्चाख्येन जपेदथ । समर्च
यत्ततो देवं रुद्रादीन नंतरं आत्मदेहमयं कृत्वा
प्राणायामं समाचरेत् । अथ देवस्य निर्माल्यैर्वि
श्वक्सेनं समर्चयेत् । एवंक्रमेण कर्त्तव्या कृष्ण
पूजा समाप्य च । पश्चाद्गोभ्यः समभ्यर्च्य ग्रासं
कुर्यात् सुशोभनं । केसूरांगदहारश्चै कुण्डलैः क
टिसूत्रकैः । नूपुरैर्वन्यपुष्पैश्च नानारत्नैर्विभूषितं ।
सचन्द्रग्रहनक्षत्रैर्निर्मले गगने चरं । अथ रत्न
प्रभायुक्तं सर्वलंकारभूषितं । सनकाद्यैः सप्तयूमा
नं विमानस्थेन भोगतैः । सर्वलक्षणसंयुक्तं प्रातः
कृष्णं समर्चयेत् । तथा कल्पप्रभायुक्तं वन्येकां च
तमण्डपे । रत्नपीठे समासीनं कामिनीशतमथ
गं । वामरायैर्ध्वज्यमानं चन्दनागुरुचर्चितं । आ

स.
कु.मा.
६

येन्यथान्तिनं कृष्णसुन्दरं स्मरवर्द्धनं । गोपालगणा
मथस्यं सुन्दरीशतमथगं । तत्सर्वं स्पवशंकृत्वा
क्रीडयंतं मुदावितं । गन्धचन्दनमाल्यादैर्भूषितं
नयोनोत्सवं । यथामथे तथारात्रौ चिन्तयेत्कं
जलोचनं । कांचने राजते पात्रे ताम्रके वाप्यभाव
तः । भक्ताकृष्णं समभ्यार्च्य नैवेद्यं च निवेदयेत् ।
प्रातर्दधोदने दद्यात् पायसं च तथोत्तरं । तथा
सशर्करं क्षीरं रात्रौ दद्यात् सुशोभनं । पृथिव्या वि
थानैश्च संसेव्यः परमेश्वरः धर्म्मार्थकाममोक्षं
हिसलभेत् नात्र संशयः । इति सनत्कुमारीये च
तर्प्यः पटलः ५ ।

अथ मंत्रोत्तरं
वक्ष्ये यथाव
दवधारय ।

मंत्रे तेऽहं प्र
वक्ष्यामि त्रिषु
लोकेषु दुर्ल
भे । यस्य प्र
हणमात्रेण

सर्वज्ञो जायते नरः । अचलां भजते लक्ष्मीं कवि

त्वं लभते भुवं । असायं लभते मंत्री देवानामपि
दुर्लभं । इयं मे रुदयं गुह्यं यत् प्रष्टव्यं महामुने ।
अन्येषु साधिता मंत्राः सर्वे च फलदायकाः । गृही
तस्य फलेदाता मंत्रो यद्यप्यसाधितः । संतुष्टो हि
गुरुर्यत्र तस्य त्वष्टो जगत्पतिः । मंत्रं तस्य गुरो
र्वाक्यं न कदाचिद्विकल्पयेत् । गुरोर्देहं समाश्रि
त्य मंत्रदेहोऽवतिष्ठति । ततः सर्वेण भावेन गुरुं
मंत्रेण पूजयेत् । गन्धमालैर्धूपदीपैः संपूज्य
गुरुमंत्रतः । ततो मंत्रं च गृहीयादहस्त्रेणाच्छाद्य भ
क्तकं । दक्षिणां गुरवे दद्यात् सुवर्णं येन मेव च ।
सर्वकर्म प्रकुर्वीत विज्ज्ञात्वा विवर्जितः अदक्षि
णां कृतं कर्म दृष्ट्वा विषेन्द्र निश्चितं । नारदाय
पुरा प्रोक्तं स्वयं विस्मरजन्निजः । स्वर्णं मे दक्षिणां
देहि साक्षसूत्रकमण्डलुः । ततो मंत्रं गृह्णाण त्वं
यथाविधि महामुने । विधिहीनं कृतं कर्म सिद्धिं
नैव प्रयच्छति । भूमिभागे समे शुद्धे गोमयेनोप
लेपिते । तत्र प्राणं प्रतिष्ठाप्य मातृकावदृष्टिं त्य
जेत् । परं ब्रह्महितं कृत्वा मंत्रं हंसं समुद्धरेत् ।
सांतं पुगांतमां वह्नि रमे भग्विन्दु संयुतं त्रिभि
रेकांतरीभूतं स्वाहांतं मंत्रमुद्धरेत् । ततो गुरु

स.
कु. मा.
७

सुखालव्याहृदये च निवेशयेत् । अयुतं च जपं कृ
त्वा हविष्पाणी जितेन्द्रियः । दशोऽंशं जडयादग्नौ म
धुरत्रयसंयुतं । भीजयेद्वाहाणानां च वैश्वानो
स संयतः । शालिकासाधनार्थं च सहस्रमधिकं
जपेत् । दशोऽंशं जडयातस्य जपस्य द्विगुणः स्र
तः । तस्य तत्त्वं निबोधत्वं वाह्यमानं महासुते । श
म्भोर्मूलाक्षरं ह्यस्य त्रिशक्तिश्च पदे स्थितः । स
रेतमं वं ततो ब्रह्माचेन्दुविन्दुसमप्रभं । पतत्रे कथि
ते वत्स्य हृदयं मंत्रमुत्तमं । कस्यचिन्न हिवक्तव्यं
त्रिषु लोकेषु डल्लभं । एवं च साधिते मंत्रे साधि
ते भुवनत्रये । कामं कृत्वा जपेन्मंत्रं शुचिर्भुत्वा जि
तेन्द्रियः । कर्मणामनसा वाचा कुर्वीदयदभिवां
छितं । तस्य सिञ्चति क्षिप्रं तदयद्यपि स्यात् सुदृक्
रं । विस्मयं ब्रह्मा च रुद्रश्च दुर्गा च सर्वदेवता । अयं
मंत्रो महामंत्रः सर्वेषां हृदयस्थितः । मंत्रमेतं स
मुच्चार्य लभते द्विगुणं फलं । पूजनं चास्य मंत्रस्य
यथाकार्यं तथा शृणु । अंगन्यासकरन्यासौ मंत्र
स्याप्यक्षरेण तु । कृत्वा चाष्टदले पद्मं देवमावाह्य
यत्नतः । स्थण्डिले वा जले वापि गोपालं पूजयेत्
दा । ध्यानं चैव प्रवक्ष्यामि गोपालस्य जगद्गुरोः ।

जटिलं द्विभुजं नयं नीलोत्पलप्रभं । बालं घ
ण्मासदेहीयंदेवं जानुचलं हरिं । दाम्नाचैवोदरे
वडं वडोडखलकेव च । लीलया कर्षमाणं च ती
र्थं कृत् कृतमुडखलं जमलार्जुनयोर्मध्ये इतमा
गत्य लीलया । यंत्रेणानेन चोत्पाद्य हृत्तो ह्यो यो
जनायतौ । दाम्नि वासुकिमारोप्य यंत्रेणानेन यं
त्रितं । उदखले इतं लयं नागराजेन वेष्टितं । समा
कृष्य समुत् पाद्य हंसं जमलार्जुनौ । हाहाका
रपरैः सर्वैर्गोपगोपीजनैर्ब्रतं । यशोदयाकृतं क्री
डं कन्द्यागत्य सत्वरं । सर्वतो जगतोरूपं गोपवे
ष्टातिरोहितं । एवं संचिंत्य गोपालं मायया लला
मयं । पद्मादिभिः समभ्यर्च्य जपकर्म समर्पयेत् ।
पभिरेवायमृजा वाकर्त्तव्या स्वरवैरिणः । धूपं दीपं
च नैवेद्यं तामूलादिकमर्पयेत् । इति सनत्कुमारी
ये पंचमः पटलः ५ कृष्णाय पदमाभाय गोवि
न्दाय नतः परं । गोपीजनपदसंज्ञे वल्लभाय दि
हावधिः । कामवीजादिराख्यातो मनुरष्टादशा
क्षरः । अष्टादशार्णश्च दशार्णो उक्तो मंत्रो यथावि
धिः । शक्तिं श्रीपूर्वकोऽष्टादशार्णो विंशतिवर्णकः ।
स्मरः कृष्णपठद्वन्द्वं षड्वर्णो मनुरिरीतः । प्रण

स.
कु. मा.
५

वैष्णव्यं कृष्णं देवमुक्ताततः परं तादृशं देवकी
पुत्रं कृष्णं स्वाहा समन्वितं । षोडशाक्षरमंत्रोऽयं
गोविन्दस्य समीरितः । श्रीमन्मुकुन्दचरणं यदेति
प्रारणं ततः । अहंप्रपन्न इत्युक्ते मौकुन्दोऽष्टादशा
क्षरः । पंचोतको यथा संस्थो मनुर्विन्दुविभूषितः ।
पिण्डबीजमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकं । पिण्डे र
तिपते बीजं नमो भगवते ततः । नन्दपुत्राय वा
लादिवपुषे प्रणामलाय च । गोपीजनपदस्यो जे
वल्लभाय द्विटावधिः । अनुष्टुप् मंत्रमाख्यातो गो
पालस्य जगतपतेः । गोपालायात्रिजाराक्षः षडक्ष
रउदाहृतः । कृष्णगोविन्दकौण्डेनौ समवर्णौ मनु
र्मतः । श्रीशक्तिमाराः कृष्णायमारः समाक्षरः प
रः । लौ लौ श्री प्रणामलांगायनतिः स्यादष्टाव
र्णकः । चक्री वामनसर्गौ च मन्त्ररेकाक्षरः स्मृतः ।
काममिन्द्रश्च माया च लवलांछितमस्तकः । एक
वर्णौ मनुः प्रोक्तः काममंत्रपुरोदितः । पतत्सर्वं
रुषीकेशं च तर्प्यते नमः पदं । अष्टवर्णौ मनुः
प्रोक्तः सर्वेषां हृदयस्थितः । वागभवं कामबीजं
च कृष्णाय सरस्वदरी । गोविन्दं देवपुत्रं चैव रमा
बीजमनेतरं । दशाक्षरं ततः पश्चात् स्वबीजं त

दनेतरं । द्वाविंशत्यक्षरोमंत्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः
कामं मायां च लक्ष्मीं च दशार्णं च ततः परं । त्रयो
दशार्णमंत्रोयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः । कामं लक्ष्मीं
च मायां च जयकृष्णपदद्वयं । मायां लक्ष्मीं तथा
कामं जयं देहि पदद्वयं । चतुर्विंशत्यक्षरात्मा स्वा
हंतो मन्तुरीरितः । कामं पिण्डं तथा लक्ष्मीं गोपा
लाय ततः परं । लक्ष्मीं पिण्डं तथा कामं गोविन्दाय
पदं तथा । कामपिण्डं तथा लक्ष्मीं स्वाहंतः प्रणावा
दिकः । इति सनत्कुमारीये षष्ठः पटलः ६ क्रमात्
पूजाविधिं वक्ष्ये यथावदधारय । नारदोऽस्य ऋषिः
प्रोक्ता गायत्री छन्द उच्यते । देवता कथितः कृष्णः
सर्वकामफलप्रदः । चतुस्करणवेद्यधिनेत्रवर्मा
क्षरैः क्रमात् । पंचांगानि मनोः कुर्यान्मंत्रविने
त्रवर्जितं । अन्येषामपि मंत्राणां ऋष्याद्याः पूर्व
देवताः । अंगानि कामबीजेन सनेत्रदीर्घयुक्तकैः
दशाक्षरे विराट्छन्द आचक्राद्यैश्च पंचकैः । पूर्व
प्रोक्तानि कर्माणि न्यासादीनि विधानतः । कूर्वा
च्छुद्धमतिर्दीमान् ध्यानमेवं जगत्पतेः । स्मरे
हन्दावने रम्ये मीरयंतमनाहृतं । गोविन्दे पुण्ड
रीकाक्षं गोपकन्याः सहस्रशः । आत्मनो वदना

स.
कु.मा.
५

भोज प्रेरितादिमधुवताः । पीडिताः कामवाणेन वि
रमा श्लेषणोत्सुकाः । सुक्ताहारलसत्पीनतंगस्त
नभरानताः । अस्तयर्मिल्ववसना मदस्फलितभा
षणाः । दंतपंक्तिप्रभोद्धासिस्पन्दमालायरोचिताः ।
विलोकयंतीर्विविधैर्विभ्रामैर्भावगर्वितैः । फुल्ले
न्दीवरकांतिमिन्दुवदने वहीवतंसंप्रिये । श्रीवत्
सोकमुदारकौस्तुभथरं पीताम्बरं सुन्दरं । गोपीनां
नयोत्पलार्चिततनुं गोगोपसंचावृतं । गोविन्दक
लवेणवादनपरं दिव्योगभूषेभजे । एवं ध्यात्वाज
पेल्लक्षं पंचचाष्टादशाक्षरं । अन्येषां लक्षमानं च द
शालक्षं दशाक्षरं । पूर्वसेवां पुरा कुर्यात् पूर्वं
क्तविधिना स्मृतः । बालगोपालमंत्राणां ध्याने शृ
णु यथाविधि । नवीननीरदृश्यामं पक्वविम्बाथरं
विभुं । नवनीते पायसंच थारयंतं करद्वये । होम
श्चैव तथाकार्या जपस्यैव दशांशतः । सर्पिषा न
वनीतेन दद्यात्पायसेन वा । हुत्वा मालतिभिः पु
ष्पैः शुक्लपद्मेन चैव हि । तर्पणं तद्दशांशेन सुशु
द्धेन जनेन वा । गंधपुष्पाक्षतैर्युक्तमभिषेकं च म
स्तके । ब्राह्मणान् भोजयेच्चैव दशांशक्रमयोगतः ।
यदयदंगं भवेद्दंगं तत्संख्याद्विगुणोजपेः । हो

माशक्तौ जपः प्रोक्तौ होमसंख्या चतुर्गुणाः । वि
प्राणां क्षत्रिपाणां च रससंख्यागुणं सृजते । वैश्या
नां वससंख्या कर्मेषां स्त्रीणामयं विधिः । यं व
र्णमाश्रितः शूद्रः स च तस्य विधिं चरेत् । वैश्या
श्रितस्य शूद्रस्य दशसंख्यागुणं सृजते । होमोक्तौ
यं विधिः प्रोक्तस्तर्पणोपि निबोधते । तर्पणोद्दि
ष्टं प्रोक्तमशक्तौ सर्वसाधनं । इति सप्तकुमा
रीये जपहोमादिनिर्णयः सप्तमः पटलः ७
अथ प्रयोगान् वक्ष्यामि यथावदवधारय । ल
क्ष्मीप्रसन्नैर्जुह्यात् प्रियमिच्छन्ननिदिता ।
सान्नाज्येन जुह्यादाज्यान् तस्य समद्वये । शार
ण्यैः कुसुमैर्विप्रान् जातिभिः पृथिवीपतीन् ।
चम्पकैश्च सितोपेतैर्वैश्यांश्च कमलैः शुभैः ।
शूद्रांश्च वशयेत्तन्त्री त्रिमध्वकैर्यथा क्रमात् ।
एवं जुह्वादिजपेष्टः सर्वान् कामानवाप्नुया
त् । ततो भक्त्या श्यामलो गे प्रसन्ने गोकुलप्रिये
शिशुवेषाथरे देवे किंकिनीदाममण्डिते । स
त्वाते तर्पयेत्तन्त्री इत्यबुद्ध्या शुभैर्जलैः । धन
धान्यांश्च कादीनि प्रीतस्तस्मै ददातिसः । माल
तीकुसुमैर्देवमर्चयित्वा यथाविधि । आयुरा

स.
कु.मा.
१

रोग्यमैश्वर्यं मनोभीष्टानि विन्दति । काशप्रसूने
ज्जयादष्टोत्तरसहस्रकं । नाममात्रेण वशात्
स्तस्य सुःसकलान्तपाः । इत्वा विल्वफलेः पक्केः ।
श्रियमाप्नोत्यनिन्दितं । प्रकुलैररुणामोजैस्ता
मेव लभते पुनः । इत्वा ज्योतिस्मतीतैलं सह
स्वं वहुसंख्यया । सुभगोजायते सम्पत् सर्वेषां
नात्र संशयः । विधानेनामुना मंत्री महारोगात्
प्रमुच्यते । अस्वत्थसमिधैर्हीमो यनेऽसूतो यनाव
हः । आज्याक्तहवीर्होमेन मुच्यते महतो भयात् ।
यस्य नामयुतं पुण्यं जपेदष्ट च संख्यया । स भवे
द्य सवत्स्य नात्र काष्णं विचारणा । वहुनात्र कि
मुक्तेन ननुता सायकोत्तमः । साययेदखिलान्
कामान् साक्षाद्विस्तुरिवापरः । अपुत्रो द्वादशी
प्राप्य पूजयित्वा जगदग्रं । देवकीसुतगोविन्द
वासुदेव जगपते । देहि मे तनयं देव त्वामहं प्रा
रणगतः । इति स्तुत्वा विधानेन पूजयेदा हृतीग
णात् । आदावंगाहृतीः पूज्यादमादि तदनन्तरं ।
दिक्षु दामसुदामौ च वसुदामश्च किंकिनी । रुक्मि
णाश्चष्टमहिषीर्दलेषु पूजयेत्ततः । दक्षिणकरश्च
तकमलारसपूरितमुद्रिकाव्यकराः । रुक्मिण्या

एवा तथा सत्या नाग्रजित्या सनन्दा च । मित्रविन्या
सुलक्षणा ऋक्षजा सुशीला तथा । ततो यजेद्दलाग्रे
षु वसुदेवं च देवकी । नन्दगोपं यशोदां च वलभ
दं सुभद्रिकां । गोपागोप्यश्च संपूज्याश्चित्रमाल्यानु
लेपनाः । यथाविधि उमाः पूज्या ब्राह्म्याद्यास्तदने
तरं । इन्द्राद्याः पूजनीयाश्च वज्राद्यास्तदनेतरं । ब्रा
ह्मीमाहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवीति च । वाराही
च तथेन्द्राणी सामुण्डा सप्तमी तथा । अष्टमी स्या
महालक्ष्मीः प्रोक्ता सुर्विषमातरः । इन्द्रादीन् पूज
येद्वाद्ये जातिहेतिसशक्तिकान् । वज्रं शक्तिं च द
ण्डं च खड्गं पाशं तथा कुशं । गदां मूलं च चक्रं च
पद्मं तत्रैव पूजयेत् । नैवेद्यं विधिवद्दत्त्वा देवं ध्यात्वा
जपेत्सुधीः । कृत्वा प्रणम्य शिरसा जलेनात्मान्म
र्षयेत् । इतः पूर्वपदे दत्त्वा प्राण बुद्धिपदे ततः । देह
धर्माधिकारतो जाग्रतस्वप्नपदान्यतः । सुसप्तव
स्यासु मनसा वाचा कर्मणा तथा । हस्ताभ्यां च
तथा पद्मसुदरेण पदतथा । तत्सर्वं ब्रह्मार्प
णमतो भवतु वह्नि सुन्दरी । मां मदीयं च सकलं
हरये सम्यक् समर्पयेत् । ओ तत्सदिति च प्रोक्तो
मंत्रः स्वात्मसमर्पणे । प्रत्यहं पूजयेद्देवं षोडशो

स.
कु. मा.
११

रूपचारकैः । तदशक्तौ त पूजा स्यादशोपचा रि
की तथा । तदशक्त्यो पंचभिरु पूजा स्यादुपचा
रकैः । आसनं स्वागतं चैव पाद्यादिपंचकं तथा ।
स्नानं वासीभूषणं च गन्धपुष्पं च क्षपकं । प्रदी
पंचैव नैवेद्यं पुष्पांजलिरतः परं । गन्धादयो नैवे
द्यं ता पूजा पंचोपचारिका । अर्घ्याद्याः पंचपंचै
व गन्धाद्या इति भेदतः । नमस्कृत्य पुरंगं च पंचां
गं च विधानतः देवं विसृज्य हृदये विष्णुकुसेनं
समर्चयेत् । दण्डवत् प्रणिपत्याथ गण्डाभ्यां वि
बुकेन च नासया च कपालेन मनसा वचसा त
था । साष्टांगकः पुणामः स्यात् हरेः प्रीतिप्र
दायकः । एतत् सर्वं मयाख्यातं क्रमेण युत्
क्रमेण च । कथितं यत्र कथितं तत् सर्वं क्रमतः
शृणु । प्रातः कृत्यमनुप्रदाय विनतिः स्नानं स्व
सन्ध्यात्मकं संकल्योत्तकभूतशुद्धिसकलामा
लामयन्यासनं । अंतर्योगविधिर्वहिर्यजनकं
शोखादिस्थापनं । पीठस्थार्चनमंगदेवयजनं
प्राणप्रतिष्ठा ततः । आह्वानं निजमुद्रिका विर
चनं ध्यानं प्रभोः सजनं हृत्पारायनपूपदीपव
रनैवेद्यं जयो गुह्यतः । जापस्यार्पण वायुधार

एवमनः स्वात्मार्याणं संस्तुतिर्लभ्यते च विसर्ज
ने सुररियोः पूजाक्रमः कीर्तितः । सूत्रं चैतत् प्र
कथितमने नारायणे दद्युतं । इति नारायणेनै
व सूत्रं प्रकथितं पुरा । ब्रह्मणे ब्रह्मणा पूर्वं म
यि स्नेहात् प्रकाशितं । पुलस्त्यविधि नानेन म
या कृत्स्न उपासितः । इति सनत्कुमारीये पूजावि
धानकथने नामाष्टमः पटलः ८ ॥ पुलस्त्य उ
वाच । भगवन् सर्वथर्म्मज्ञ कवचं यत् प्रकाशि
तं त्रैलोक्यमंगलं नाम कृपया कथय प्रभो । स
नत्कुमार उवाच । शृणु ब्रह्मामि विप्रेन्द्र कवचं
परमाद्भुतं । नारायणेन कथितं कृपया ब्रह्मणे
पुरा । ब्रह्मणा कथितं मह्यं परं स्नेहाद्ददामिनि ।
अति गुह्यतरं तत्त्वं ब्रह्ममंत्रौषविग्रहं । यद्भुत्वा
पठनाद्ब्रह्मा सृष्टिं विजनुते ध्रुवं । यद्भुत्वा पठ
नात् पाति महा लक्ष्मीर्जगत्त्रयं । पठनाद्वारणा
त् शम्भुः संहर्त्री सर्वतत्त्ववित् । त्रैलोक्यजननी
दुर्गा महिषादिमहासुरान् । वरदमान् जघानै
व पठनाद्वारणाद्भयतः । एवमिन्द्रादयः सर्वे स
र्वे श्रम्यमवासुयात् । शिष्याय विस्मभक्ताय सा
थकाय प्रकाशयेत् । शठाय परशिष्याय दत्त्वा

स.
कु.मा.
१२

सत्यमवासुयात् । त्रैलोक्यमंगलस्यास्य कवचस्य
प्रजापतिः । ऋषिश्छन्दश्च गायत्री देवो नारायणः
स्वयं । धर्मीर्यकाममोक्षेषुरिनियोगः प्रकीर्त्ति
तः । प्रणवो मेषिरः पात नमो नारायणाय च ।
भालं पायात्रे त्रयुग्ममष्टाणो भुक्तिमुक्तिदः । ल्ली
पायात् श्रीत्रयुग्मं चैकाक्षरः सर्वमोहनः । ल्ली
कृष्णाय सदा ज्ञाणं गोविन्दायेति जिह्विका । गो
पीजनपदं वल्लभाय स्वाहाननं नमः । अष्टादशा
क्षरो मंत्रः कंठं पात दशाक्षरः । गोपीजनपदं व
ल्लभाय स्वाहाभुजद्वयं । ल्ली ल्ली ल्ली प्रणमलां
गायनमः स्रन्धो दशाक्षरः । ल्ली कृष्ण ल्ली करो
पायात् ल्ली कृष्णाय चो गजोऽवत । हृदयं श्री भु
वने श्री ल्ली कृष्णाय ल्ली सनौ मम । गोपालाया
प्रियायां तं कुक्षियुग्मं सदा वत । ल्ली कृष्णाय सदा
पात पार्श्वयुग्मं मनुजमः । कृष्णगोविन्दकौपातं
स्मरायौ डेयुतौ मनुः । अष्टाक्षरः पात नाभिं कृ
मेति द्वाक्षरोऽवत । एष्टं ल्ली कृष्ण कंकालं ल्ली
कृष्णाय द्विद्वान्तकः । सकृधिनी सततं पात श्री
ह्रीं ल्ली कृष्ण उद्वयं । ऊरु समाक्षरः पात त्रयोद
शाक्षरोऽवत । श्री ह्रीं ल्ली पदतो गोपीजनवल्ल

पदं ततः । भायस्वाहेति पापुं वै ल्लीं ह्रीं श्रीं द
शवर्णकः । जानुनी च सदा पातु ह्रीं श्रीं ल्लीं
सदशाक्षरः । त्रयोदशाक्षरः पातु जंवे चक्राशु
यः स्वयं । अष्टादशाक्षरो ह्रीं श्रीं सर्वकोविंशव
र्णकः । सर्वो गमे सदा पातु हारकानायको व
ली । नमो भगवते पञ्चाहासदेवाय ततपरं ।
ताराया हादशाक्षरैः यं प्राच्यां मां सर्वदाऽवतु ।
श्रीं ह्रीं ल्लीं दशवर्णं ल्लीं ह्रीं श्रीं षोडशाक्षरः ग
दाशुदायुधो विस्मर्त्ता मये दिशि रक्षतु । ह्रीं श्रीं द
शाक्षरो मंत्रो दक्षिणे मां सदा वतु । तारो नमो भ
गवते रुक्मिणीवल्लभाय च । स्वाहेति षोडशा
क्षरं यं नैऋत्यां दिशि रक्षतु । ल्लीं रुक्मीके पदं शा
य नमो मां वारुणोऽवतु । अष्टादशाक्षरः कामां
तो वायवे मां सदा वतु । श्रीमाया कामकृत्स्नाय
गोविन्दाय द्विदशमनुः । हादशाक्षरको विस्मरु
त्तरे मां सदा वतु । वागभवं कामकृत्स्नाय ह्रीं
गोविन्दाय ततः परं । श्रीगोपीजनवल्लभाय
स्वाहेति सौस्ततः । हाविंशत्यक्षरो मंत्रो मामैशा
न्यां सदाऽवतु । कालीयस्य फणामध्ये दिवं नृ
त्वं करोति यः । नमामि देवकीपुत्रं नृत्तराजा

स.
कु.मा.
१३

नमस्तुते । द्वात्रिंशदक्षरोमंत्रोऽप्यथो मां सर्वतोऽ-
वत् । कामदेवाय विद्महे पुष्पवाणाय धीमहि ।
तन्नोऽन्नंगः प्रचोदया देव मां पातु चीर्द्धतः । इति
ते कथितं विप्र ब्रह्ममंत्रौ च विग्रहं । त्रैलोक्यं मं-
गलं नाम कवचं ब्रह्मरूपकं । ब्रह्मेश प्रमुखा धी-
श नारायण सखास्तुते । तव स्नेहान्मया ख्यातं
प्रवक्ष्यामि न कस्यचित् । गुरुं प्रणम्य विधिवत् क-
वचं प्रपठेत्ततः । सकृत् द्विविध्या ज्ञानं सोऽपि
सर्वतपोमयः । मंत्रेषु सकलेष्वेव देशिको नात्र
संशयः । शतमष्टोत्तरं वा स्य पुरश्चर्या विधिः
स्मृतः । हवनादीन् दशांशान् कृत्वा तत्साधयेद्
भुवं । यादि स्यात् सिद्धिकवचो विस्मरेव भवेत् स्व-
यं । मंत्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्या विधानतः । सार्द्धं
मुह्य सततं लक्ष्मीर्वाणी वसेत् सदा । पुष्पांज-
ल्यष्टकं दत्त्वा मूलेनैव पठेत् सकृत् । द्वादशसहस्राणां पूजायाः फलमाप्नुयात् । भुज्जैविलिख्य
शुलिकं स्वर्णस्याधारयेद्द्वयदि । कंठे वा दक्षिणे
वा हो सोऽपि विस्मर्त्तुं संशयः । अश्वमेधसहस्राणि
वाजपेय शतानि च । महादानानि यान्येव प्रादक्षि-
ण्यं भुवस्तथा कलां नार्हति तान्येव सकृदुच्चरणा

नतः । कवचस्य प्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ।
 त्रैलोक्यं क्षोभयत्येव त्रैलोक्यविजयी भवेत् । ३
 दं कवचं मज्जात्वा भजेदयः पुरुषोत्तमं । शतल
 क्ष प्रजप्तोऽपि न मंत्रः सिद्धिदायकः । इति सन
 त्कुमारीये त्रैलोक्यमंगलं नाम नवमः पटलः ५
 पुलस्त्य उवाच । करमालांतरमाला जपमाला
 च कथ्यतां । सनत्कुमार उवाच । शृणु चक्षामि वि
 प्रेन्द्र माला दृष्ट्वा त्वया हि या । श्रुता मा मथ्यमा
 भ्य कनिष्ठादित एव च । तर्जनीमूलपर्यन्ते द
 शपर्वसु संजयेत् । तर्जनीमथ्यमा चेति कनि
 ष्ठा चापि ताः क्रमात् । तिस्रोऽङ्गुल्यस्त्रिपर्वीः सु
 र्मथ्यमा वैकपर्विका । पर्वद्वयं मथ्यमाया मे
 रुत्वेनोपकल्पयेत् । क्रमात्क्रमगतैर्माला
 मातृकार्णैः सवितुर्कैः । क्षमेरुर्कैः साष्टवर्गै
 रंतर्त्यजनकर्मणि । आदिकचोत्तपयशाला
 इत्येवं चाष्टवर्गाः । पञ्चबीजादिभिर्माला वह्नि
 र्यागेऽष्टाष्ट ताः । रुद्राक्षशंखपद्माक्ष पुत्रजी
 वक मौक्तिकैः । स्फाटिकैर्मणि रत्नैश्च सौवर्णै
 र्विडुमैस्तथा । कुशपत्रैर्हीदृश सुगृहस्थस्य
 क्षमालिका । अंगुलीगणनादेकं रेखयाष्टगुणं

- ८
 - १८ - ८
 ४५

स.
कु. मा.
१५

भवेत् । पुत्रजीवैर्दशगुणं शतं शंखैः सहस्रकं । प्र
वालैर्मणि रत्नैश्च दशसाहस्रकं स्रजे । तदेव स्फा
टिकं प्रोक्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते । कुशग्रंथा कोटि
शतं रुद्राक्षं स्यादनेतकं । त्रिलसीकाश्चटितैर्मा
लाभिर्जयमालिका । सर्वकर्माणि सर्वेषामीशि
तार्थफलप्रदा । अष्टोत्तरशतैर्माला पंचाशच्चतु
राधिकैः । सप्तविंशतिभिः कार्या सर्वसाधारणे ज
पे । मोक्षार्थी पंचविंशत्याथ नाथी त्रिंशता जपेत् ।
पुष्टार्थी पंचविंशत्या पंचदश्याभिचारके । माला
सं ग्रथने वक्ष्ये यदुक्तं ब्रह्मणापुरा । गोपुच्छसदृ
शी माला यद्वासर्पाकृतिर्भवेत् । मुखं मुखेन संयो
ज्य पुच्छं पुच्छेन योजयेत् । सूत्रं विषेन्द्रकन्याभिः
स्त्रीभिर्वापि विनिर्मितं । त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य तदे
व त्रिगुणं तथा । सुक्लं रक्तं तथा कृष्णं पटसूत्रम
थापि वा । शान्तिवश्याभि चारेषु तथैव मारणेऽपि च ।
सुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णं वर्णेषु चक्रमान् । सर्वे
षामेव वर्णानां रक्तं सर्वेक्षितप्रदं । आश्रमेषु तथा
प्येवं रक्तं सर्वेषु सिद्धिदं । फलोपचारतः कृष्णमि
ष्टान्तं त्रानुसारतः । एकैकं मातृकार्णं त्र शतार प्र
जपेत् सुधीः । मणिमादाय सूत्रेषु ग्रथने मथ्यमा

श्रुतः । मध्यग्रंथिविधायेत्यं मेरुचग्रंथि यंत्रितं । श्रु
ययित्वा पुरोमालां ततः संस्कारमारभेत् । क्षाल
येत् पंचगव्यैस्तु सयोजातेन सज्जलैः । चन्दनाग
रुगंधाद्यैर्वामदेवेन चर्षयेत् । धूपयेत्तामघोरेण
प्रीणयेत् पुरुषेणात् । मंत्रयेत् पंचमेनैव प्रत्येकं
तसकृत् सकृत् । मेरुं सकृत्तंत्रयेच्च मनसा च
शतं शतं । येन प्रतिष्ठिता माला तामेव तं मंत्रं
जपेत् । अन्यमंत्रं जपेद्विद्वान् न कार्या कर्हि विदु
थैः । सयोजातं प्रपद्यामि सयोजाताय वै नमः । भ
वेभवे नादिभवे भजस्व मांभवोद्भवंडे न प्रणावा
येन नमोन्नेन क्रमाज्जपेत् । वामदेवाय नमोज्ये
ष्टाय रुद्राय नमः । कलाय कलविक लनाय न
मो वलप्रभयनाय सर्वभूतदमनाय मनोन्मथ
नाय नमः । अचोरेभ्योश्च चोरेभ्योश्चोराचोरजरेभ्य
श्च । सर्वतः सर्वेभ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः । तत्
पुरुषाय विमहे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः
प्रचोदयात् । ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभू
तानां ब्रह्मा दिपतिर्वरुणोऽपि पतिर्वरुणि मे शि
वोऽस्तु सदा शिवोम् । प्रणावाये महामंत्रः सदा
शिवमिति क्रमात् । संस्कृत्येवं बुधोमालां तत्प्रा

स.
कु. मा.
१५

१५
णस्तत्र योजयेत् । मूलमंत्रेण तामालां पूजयेद्विज
सत्तमः । गुरुं संपूज्य तद्वस्त्रात् गृहीयादक्षमालि
कां । न स्पृशेद्दामहस्तेन करभ्रष्टां न कारयेत् । अं
गुष्ठं मोक्षदं प्रोक्तं तर्जनीं शत्रुनाशिनीं । मध्यमा
यनसिद्धिः स्थाव्रान्तिकर्मण्यनायिका । कनिष्ठा
कर्षणोत्तेया जपकर्मणि सिद्धिदा । अंगुष्ठपर्वम
ध्यस्थं परिवर्त्तं समाचरेत् । पुरश्चर्यां ततः कुर्यात्
स्वयमेव समाहितः । गुरुणास्त्रानुगेनैव तद्भात
पुत्रकौस्तुभः । सर्वास्तु दीक्षितेनैव पुरश्चर्यां स
माचरेत् । पुलस्त्य उवाच । संकल्पश्च पुरश्चर्यविधा
नं तत्र कीदृशं । तत् सर्वं कृपयानाथ संक्षेपेन
प्रकथ्यतां । सनत्कुमार उवाच । प्रणवं तत्सदिति
च मासपक्षतिथावपि । अमुकोऽमुकगोत्रोऽहं मू
लमूच्यार्थं तत्परं । सिद्धिकामोऽस्य मंत्रस्य इत्यत्र
संख्यं जपेत्ततः । दशांशं हवनं कुर्यादशांशं त
र्पणं ततः । दशांशं मार्जनं तस्मादशांशं विप्रभो
जने । पुरश्चरणमेवं हि करिष्ये पाण्डुरसुखः । इ
ति संकल्पविधेर्जपयज्ञादिकंचरेत् । मंत्रं च
प्रातरारभ्य जपेन्मध्यदिनावधि । इत्यादिविधिना
लभ्य पुरश्चर्यां समाचरेत् । अथवात्यप्रकारेण

पुरश्चरणमुच्यते । ग्रहणोऽर्कस्य चेन्द्रोर्वाशुचिः
पूर्वमुपोषितः । नद्योऽसमुद्रगामिन्यां नाभिमात्रो
दके स्थितः । ग्रहणाम्मोक्षपर्यन्तं जपेन्मंत्रं समा
हितः । दृष्ट्वा स्नात्वा तसंकल्प्य विमोक्षान्ते जपे च
रेत् । तावज्जपादिकं कुर्याद्ग्रहणान्ते शुचिः पुमा
न् । इति जापान्मंत्रसिद्धिर्भवत्येव न संशयः । आ
ज्ञादेरनुरोधेन यदि जापे त्यजेन्नरः । स भवेद्देव
ताद्रोही पितृन् सप्तनयत्यथः । मासकृत्यं प्रवक्ष्या
मि सावधाना वधारय । कृष्णभक्तस्य सिद्ध्यर्थं यत्
क्तं ब्रह्मणा पुरा । तज्ज्ञत् सर्वं समासेन वक्ष्ये ह मं
जसाष्टण । पूर्णिमाप्रतियत्सन्धौ फल्गुन्यं फा
ल्गुने सुते । राजोपचारैः संपूज्य दोलयेद्द्वयोज
नार्द्धने । अश्वमेधसहस्रस्य वाजयेयशतस्य च ।
गोसहस्रप्रदानस्य फलं प्राप्नोति मानवः । दक्षि
णाभिमुखं कृष्णं दोलमानं सकृन्नरः । दृष्ट्वा परा
थ निचयैर्मन्त्रास्ते नात्र संशयः । दोलारूढस्य
कृष्णस्य षोऽग्रे कुर्वन्ति जागरं । सर्वपुण्यफलावा
प्तिं निमिषाल्लभते नरः । ततो विधिं प्रवक्ष्यामि य
त्र यत्नं समाचरेत् । पौर्णिमास्यां महत्पूजासंको
चं दोलयेत् प्रभुं । त्रयोदशाक्षरेणैव अष्टादशा

स.
कु. मा.
१६

क्षरेणवा । फलशुभं च प्रकर्तव्या पूजापूर्वीकवा
र्त्तना । उत्पाय मंत्रं जप्त्वा मन्त्राधिकसहस्रकं ।
सूत्रं चैतत् प्रकथितं विल्लरेण शृणुष्व मे । रेवत्या
त वास्तवलिं मंडलं वचयेत्सुधीः । दिक्षु खजा
न् समारोप्य लोकपालसमप्रभान् । गोविन्दं फ
लकायस्ताद्रीलारूढं जगत् पविं । पूजयेद्विधि
वद्वत्त्वा मंडले च समाहितः । ऋग्यजुः सामसू
क्तेषु मंत्रैः पौराणिकैस्तथा । मंत्रैरागमिकैश्चैव
वैष्णवैः पूजयेद्धरिं । तद्गुणोत्कीर्तनं चैव दि
वारात्रिं नयेद्वयः । केशवाग्रैस्तत्प्रीतिं यः करो
ति कलौ युगे । अपराधसहस्रैस्तैर्मुक्तः स्थानात्र
संप्रायः । कर्मांतरं प्रवक्ष्यामि येन विस्नुः प्रसीद
ति । ब्रह्मणा कथितं पूर्वं प्रतिष्ठाविधिनिर्णयं ।
गृहस्य भगवद्विषोः सावधानावधारय । तृणैस्त
णध्वजैश्चैव मन्दिरं निर्मितं सुविः । विधिमानेन
यो दद्याद्विस्नुवे मनुजोत्तमः । कोचद्वयं शतसंख्या
नि विस्नुलोके वसेदधुवं । मन्दिरं दारुजं चित्रं
वास्तुदेवाय यो ददेत् । पुगानामयुतं तत्र निवसे
त् सत्यमीरितं । उष्ट्रैर्विविधैश्चित्रं वास्तुदेवाय
योजनः । तत्रासुसंख्यकान् कल्याण विस्नुलो

के वसेद सदा । पाषाणैर्मन्दिरं चित्रं वासुदे
वाय योनरः । प्रदद्याद्विधि वङ्गक्या प्रोक्तं शत
गुणं ततः । पुलस्त्य उवाच । केन वा विधिना
नाथ प्रदद्यात्तन्दिरं ब्रुथः । मोक्षप्रदाय कृष्णाय
क्रमशः कथ्यतां प्रभो । आदौ वास्तवलिं दत्त्वा
लोकेशानध्वजेषु च । उक्तवर्णेषु गन्थाद्यैर्मूल
पारिषदात्विज्ञानम् । हेतिजात्यधियोपेतान् पूर्व
दिक् क्रमतोयजेत् । वज्रादीन् तत्र कुम्भेषु ग
न्थाद्यैस्तत्क्रमाद्यजेत् । तत्रतः मण्डपतः पूर्वं
यागमन्दिरमाचरेत् । तन्निभागमितेक्षेत्रेऽरति
मात्रसमुन्नतां । वेदीं कृत्वा तत्रैव सर्वतोभद्र
मालिखेत् । प्रधानमन्दिरे चापि सर्वतोभद्रमंड
लं । विधाय पूजयेत्तत्र तोरणेषु समाहितः । ज
यं च विजयं चैव विघ्नेशं क्षेत्रनायकं । गंगां च
यमुनां चैव महालक्ष्मीं सरस्वतीं । पूर्वदिक् क्र
मतोयुग्मं क्रमशोगन्धपूर्वकैः । संपूज्य विधि
वङ्गक्या गन्धपुष्पैश्च पूजकैः । ततो गृहं प्रवि
श्याथ वास्तीशमजमर्चयेत् । पंचगव्यार्च्यतो
याभ्यां प्रोक्षयेत्तन्मण्डलं ततः । निरस्य विज्ञान्
तत्रैव वज्रपद्मासनोभवेत् । पूर्वीक्षेत्रे नैव वि

स.
कु.मा.
२७

थिनाभूत शुद्धादिकंचरेत् । अर्चपात्रं ततः कृत्वा
मण्डले पीठमर्चयेत् । प्रतिमां वासुदेवाख्यां तत्र
संस्थापयेद्भुयः । हस्तपद्मे देवमाराधयन्त्याद्यै
स्मानसैर्यजेत् । करस्थकुसुमेतेजः समानीय स्या
समार्गीतः । मूर्त्तौ तस्यां समारोप्य तत्रैजोमूलमंत्र
तः । हृदये करमादाय जीवन्त्यासं समाचरेत् । मा
यापाशां कुशायंता यादीन् समसविन्दुकान् । वि
पत्सत्येन्दुसंयुक्तं समलोहं समुच्चरेत् । तस्य प्रा
णा इह प्राणाः पुनर्ज्जीव इह स्थितः । पुनरुच्चार्य
तस्यैव सर्वेन्द्रियाणि पुनर्ब्रूयेत् । तस्यापि वामन
श्चक्षुः श्रोत्रं च्छ्राणं पदान्यथ । प्राणा इहागत्य सर्वं
चिरं तिष्ठेत्तद्वद्वयं । इति प्राणान् प्रतिष्ठाप्य देव
मावाह्य पूर्ववत् । करकच्छपिकां कृत्वा ततो यथा
येदनन्यथीः । विस्रं शारदकोटिचन्द्रसदृशं शंखं
रथंगंग । दाममोजं दधत्तं सिताञ्जनिलयं कात्या
जगन्मोहनं । आवड्ढांगदहारकुण्डलमहामौलिं
स्फुरत् कंकणं । श्रीवत्सांकमुदारकौस्तुभधरं
वन्दे मुनीन्दैः स्तुते । इति यथात्वा जपेन्मंत्रं राजोप
चारवत् सथीः । तारो ह्यङ्गवन्डेन्तो वासुदेवा
य ततपरं । सर्वेषु विस्रमंत्रेषु प्रधानमनुरीरि

तः। मनुनानेन तत् सर्वानासनादीन् प्रदापयेत्।
आसनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकं। मधुप
कीचमनस्नानं वसनाभरणानिव। गन्धपुष्पपू
पदीपनैवेद्याचमनंतथा। प्रदक्षिणं नमस्कारं
विसर्गश्चैव षोडशः। छायामण्डपमागत्य मण्ड
ले पूर्ववह्निं। अभ्यर्च्य जुहुयादह्नौ संस्कृते पू
र्ववर्त्मना। शतमष्टोत्तरं हुत्वा मनुनानेन वैभवः।
पुनर्यजेद्देवताये ततः पारिषदान् यजेत्। प्रथ
मा वृत्तिरंगैः स्याद्वासुदेवादिभिः परा। श्रोत्रादिश
क्तिसहितैः परा द्वादशमूर्तिभिः। चतुर्थीसुरनाथा
द्यैर्ब्रह्मैः पंचमीमता। एवं संपूजितो विष्णुः प्र
सीदत्येव सत्वरं। तारेण रुदयंप्रोक्तं नमसाशिर
ईरितं। चतुर्वर्णैः शिला प्रोक्ता पंचार्णैः कवचं म
तं। समस्तेन भवेदस्त्रमंगकल्पनमीरितम्। वा
सुदेवः संकर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः। शंखच
क्रगदाम्भोजयरा एते चतुर्भुजाः। ततश्च मन्दिरं
दद्यान्मनुनानेन मानवः। पुण्यात्मा वैभवश्रेष्ठः
स देवो न तु मानवः। कृतैवं कृतकृत्यः स्यात् सत्यं
सत्यं न संशयः। ऋगयजुःसामसूक्तैश्च स्मार्तैः
पौराणिकैरपि। मंत्रैरागमिकैश्चैव वैभवैः की

स.
कु. मा.
१५

नयेद्वरिं। दर्पणं चामरं छत्रं व्यंजनं च पृथक् पृथक्।
दत्ताचमनुनानेन प्राणायामं ततश्चरेत्। शतमष्टौ
त्रं जप्त्वा पूर्णदद्यात्ततः परं। गायत्र्या मूलमंत्रेण
स्वाहांतेन द्विजोत्तमः। पूर्णहृतिं ततः कृत्वा विसर्ज
नमतः परं। ऋत्विगमोदक्षिणां कृत्वा भोजयेच्च द्विजो
त्तमान्। एवं कृत्वा तु पुण्यात्मा साक्षान्नायणो भ
वेत्। गृहादीनां च दानेषु ब्राह्मणः क्षत्रियस्तथा। वै
श्याश्च पादजश्चैव सर्वेऽप्यधिकारिणः। इति सन
कुमारीये मालानिर्णयो नाम दशमः पटलः १॥
ततो दीक्षाविधिं वक्ष्ये यथावदवधारय। क्रियाव
ती कलावती वर्णात्मा वेदमप्यपि। पंचायतनी
दीक्षा स्यात् सर्वदीक्षोत्तमोत्तमा। पितृमातृकृतं ना
म त्वत्त्वायुर्वर्णवर्णकान्। ससृष्टिमंत्रतो विद्वान् च
क्रेषु गणयेत् क्रमात्। आषाढो निन्दितो ज्येष्ठः पौ
षो भाद्रपदस्तथा। मासेषु निन्दितेष्वेव दीक्षोक्ता ग
हणे शुभा। पुरुषार्थसमावाप्ते सशिष्यो गुरुमाश्र
येत्। मातृतः पितृतः शुद्धः शुद्धभावो जितेन्द्रियः।
सर्वगमानो सारस्तः सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित्। परो
पकारनिरतः पूजाजपपरायणः। अमोचवचनः
शान्तो वेदवेदो गपारगः। योगमार्गानुसन्धायी दे

वताहृदयंगमः । श्यादिगुणसम्पन्नो गुरुर्भवति
 मानवः । शिष्यः कुलीनः सदात्मा पुरुषार्थपराय
 णः अथीतवेदः कुशलो हरमुक्तमनोभवः । हितैषी
 प्रणिनां नित्यमालिङ्गकस्त्यक्तनास्तिकः । स्वयंमनिर
 तोनित्यं पितृमातृहितैरतः । वामनः कायकृतिभि
 र्गुरुसुसुषणोद्यतः । एभिरेव गुणैर्युक्तैः शिष्यो भ
 वति नापरः । द्वादशेषु च मासेषु यान्येव सुभदा
 नि च दिनानि तानि विधेन्द्र सावधानावधारय । चैत्रे
 त्रयोदशी शुक्ला वैशाखैकादशी सिता । ज्येष्ठे च दश
 मी कृष्णा आषाढे नारायणचमी । श्रावणे द्वादशी भा
 द्रे रोहिणी सहिताष्टमी । आश्विने च महापुण्या म
 हाष्टम्यप्यभीष्टदाकार्तिके पूर्णिमा शुक्ला मार्गशी
 र्षे सिता तथा । वृषी चतुर्दशी पौषे माघेऽप्येकाद
 शी सिता । फाल्गुने च सिता वृषी चैतिकालविनि
 र्णयः । प्रशस्तास्तिययः पुण्याः सिद्धिदां सुयतां बु
 ध । पंचमी सप्तमी वृषी पूर्णिमा च सिता तथा । त्र
 योदशी त्रयोदशी प्रशस्ता सर्वकर्मणि । एकाद
 शी सिता कृष्णा प्रशस्ता कीर्तिता बुधेः । अश्विनी
 अवणार्द्रा च रेवती चोत्तरात्रयं । पुष्या शतभिषा चै
 व दीप्तादिषु प्रकीर्तिता । अथ योगं प्रवक्ष्यामि सा

स.
कु. मा.
१५

१९
धकानां हितं च । ऐक्य जीवात्मनो रात्र्योर्गं योग
विशारदाः । शिवात्मनो रभेदेन प्रतिपत्तिं परे विदुः ।
कामको यौ लोममो हौ ततपरं मदमत्सरौ । वदंति
विषमाने तान् विषमं दुर्गमात्मनः । ईड्या कर्षयेद्वा
युं वास्यं षोडशमात्रया । मथमा कुम्भयेद्वा युं विद्य
या मात्रया शनैः । नाड्यापिंगलया चैनं रेचयेद्योग
विज्ञमः । प्राणायाममिदं प्राज्ञर्योगशास्त्रविशारदाः
भूयोभूयः समाक्रम्य अभ्यासेन समाचरेत् । सतत
कुमारतंत्रम् तत्सम्भूतं मुनिपुंगवात् । सतत
मारात् सारं च तंत्राणां ब्रह्मभावनात् । यः पठेच्छ्र
एयाद्वापि सोऽपि पुण्यवतां वरः । पुलकं लिखितं
यस्य गृहे तिष्ठति नित्यशः । लक्ष्मीस्तस्य गृहे साक्षा
त् त्रिसंध्यां न विमुंचति । इति सनत्कुमारतंत्रे सन
त्कुमारपुलस्त्यसंवादे श्रीगोपालपूजाप्रयोगवि
धानं नामैकादशः पटलः ११ ॥ जम्बूनध्वरे लिखितम्

सं. १९४८ विक्रम =

३०५६

